

VILA U BIJELOJ**VILLA IN BIJELA**Nikolina Orelj, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad***Oblast – ARHITEKTURA**

Kratak sadržaj – Rad se bavi istraživanjem tipologije mediteranske kuće od prirodnih materijala, prvenstveno kamena, kako na urbanističkom, tako i na arhitektonskom nivou. Rad se bavi materijalizacijom objekata, razvojem izgradnje obrekata sa kamenom kroz istoriju kao i aktuelnim pitanjima na polju savremene arhitekture i primene ovog materijala na objekte, analizirajući kulturne tokove našeg vremena i čovečanstva. Projekat mediteranske kuće svojom otvorenošću, pozicijom, predstavlja spoj različitih spartnih sadržaja, različite funkcionalnosti, povezan u jednu skladnu celinu koja na kraju kao rezultat daje idealan prostor za odmor, druženje i komunikaciju.

Ključne reči: Jednoporodična kuća u Bijeloj, Mediteranska kuća, Kuća u Crnoj Gori

Abstract – The thesis analyzes the typology of a Mediterranean house of natural materials, primarily stone, both on urban and architectural levels. The paper deals with the materialization of objects, the development of construction of stone frets through history, as well as the current issues in the field of contemporary architecture and the application of this material to objects, analyzing the cultural flows of our time and humanity. The project of a Mediterranean house with its openness, position, represents a blend of various spartan contents, different functionalities, connected to a harmonious whole, which ultimately results in an ideal space for rest, socializing and communication.

Keywords: Single-family house in Bijela, Mediterranean House, House in Montenegro

1. UVOD

Arhitektura stambenih celina je vrlo delikatna disciplina, jer ljudi tokom svog života najviše vremena provedu u svojim domovima, i zbog toga moramo pažljivo analizirati svaki segment prostora u koji implementiramo nove korisnike. Pre svega, nezavisno od novih parametara, jednoporodična kuća treba da funkcionalno, fizički i estetski zadovolji njene korisnike, kao i da se na određeni način eventualno prilagodi novim zahtevima korisnika. Što se tiče urbanističkih parametara, da odgovori, odnosno uklopi u postojeći kontekst, ali i da zadrži dovoljno visok nivo privatnosti.

Ideja je da se da odgovor na gore navedenu temu. Takođe ona zahteva niz dodatnih pitanja i odgovora koji zahtevaju dodatnu analizu u kontekstu u kom će se nalaziti novo-projektovana kuća. Pre svega, nezavisno od novih parametara, jednoporodična kuća treba da funkcionalno, fizički i estetski zadovolji njene korisnike, kao i da se na određeni način eventualno prilagodi novim zahtevima korisnika. Što se tiče urbanističkih parametara, da odgovori, odnosno uklopi u postojeći kontekst, ali i da zadrži dovoljno visok nivo privatnosti.

2. ISTORIJSKI RAZVOJ GRADNJE SA KAMENOM

Naši preci, još u vreme oko 35.000 godina pre nove ere su počeli da koriste kamen u svojim životima u svakodnevnoj upotrebi. Prvo za oruđa, a vremenom i za gradnju najmonumentalnijih građevina naše istorije. Dovedi su obradu kamena do savršenstva, i koristili su ga u različite svrhe. Savremeni čovek samo je jasno i u potpunosti oblikovao sadržaje koje je u kamen položio naš predak, neandertalac.

Početak zidanja Crnogorske kamene kuće je kompleksna tema. Seže vekovima unazad i teško je o tome ukratko pričati. Potrebu za kvalitetnijim domom na našim prostorima imao je svako u burnim migratornim kretanjima. Kulturna graditeljska zaostavština prastanovnika Ilira, Grka, Rimljana kroz vekove nije zapečatila jasnu sliku, recepturu kojom bi danas mogli definisati jedan tip kuće, doma, vezanog za staru Crnu Goru [1].

2.1. Kamene kuće

Kamene kuće, po visini su u većini slučajeva bile prizemlje ili potleušice, a po obliku osnove pravougaone. Crnogorska kuća je vezana za mediteranski stil gradnje po svim specifičnostima. Od kamena je, uz kamen i na kamenu. Često i pod kamenom. Ogladaju se u obliku, visini, proporcijama, kamenom slogu, vrsti obrade, kamenoj plastici i sl. [2].

S tim da je ognjište predstavljalo izuzetno važnu ulugu u životima naših predaka, pa sve do danas ono je činilo mesto okupljanja porodice, njihovog obedovanja, i mesto gde su najviše vremena provodili zajedno. Isto tako su se formirale i grupacije kuća, oko matice jedne kuće, da bi zadržale zajedništvo. Ovo je navelo da u ovom objektu omogućim mojoj porodici da imaju što više prostora u kojem će moći da provode kvalitetno vreme zajedno, kada nisu zatrpani sa svakodnevnim obavezama. Napravila sam im prostore u kojima mogu da se odmire, i da uživaju u zajedničkom vremenu sa svojim bližnjim.

NAPOMENA:

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bila dr Ivana Miškeljin, docent.

2.2. Područja građenja kamenom

Dalmatinsko i Bokeljsko zaleđe su geološkom smislu krševita, dok su u kulturnom smislu prožeta dinarskom i jadranskom kulturom. Svako tradicijsko graditeljstvo obeležava dve grupe činilaca: skup prirodnih i skup društvenih.

Jedan iz skupa prirodnih činilaca jeste kamen kao najvažniji materijal za gradnju. To je metarijal kojeg ima svuda u prirodi i on je obeležio tradicijsko graditeljstvo ove regije. Kamen za gradnju kuća vađen je u okolini sela, u manjim kamenolomima, kavama. Kamen nije svuda bio istog kvaliteta. Za stambene kuće se nastojalo da se kamen bolje obradi, dok je za gospodarske i pomoćne građevine obrada često bila jednostavnija [3].

Kamen koji se koristio prilikom izgradnje objekata je bio je iz neposrednog okruženja. Kamen za gradnju kuća vađen je u okolini sela, u manjim kamenolomima, kavama. Kamen nije svuda bio istog kvaliteta. Za stambene kuće se nastojalo da se kamen bolje obradi, dok je za gospodarske i pomoćne građevine obrada često bila jednostavnija.

Zadržalo se ognjište u prizemlju, koje je bilo povezano sa komunikacijama, a u projektu je kao zamena za ognjište postavljen kamin koji je na moderan način uklopljen ostatak kuće.

Da bi se obnovilo tradicionalno graditeljstvo, veoma je važno da, uz primereno očuvanje tradicije građenja sprovedu integracije savremenih nužnih sadržaja potrebnih za savremeni život.

Važno je takođe i obratiti pažnju na svaki element i detalj kako građevina ne bi izgubila izvornost, ono dakle što je čini baštinom. Jako je bitno da prilikom ovakvog načina građenja u savremenom dobu ne „izmišljamo“ tradiciju, da ne kopiramo tradicije drugih sredina ili kultura, da ne prilagođivamo tradicionalne građevine novim sadržajima, nego sadržaje postojećem prostoru, kao i da upotrebljavamo prirodne materijale koji su se i pre upotrebljavali.

3. PROSTORNA ORGANIZACIJA

Formu objekta definiše najvećim delom teren na kom je objekat smešten, kao i tradicionalni mediteranski kontekst gradnje kamenom i prisustvo morskog okruženja. Te karakteristike prate razradu ovog projekta.

Kuća je u nivoima postavljena na parceli, zbog brdovitog terena. Svaki nivo za sebe predstavlja posebnu namenu i celinu. Korišćenjem tradicionalnih materijala iz okruženja (drvo i kamen), i utapanjem u prirodno okruženje, dobijamo jednu nerazdvojivu celinu koja spaja unutrašnjost i spoljašnjost objekta. Ovo sam postigla kroz velike staklene otvore duž cele kuće, koji se otvaraju spajaju nas sa spoljašnjim okruženjem.

Postignut je visok nivo privatnosti, jer jednoporično stanovanje zahteva tu karakteristiku u velikoj meri. Objekat je zatvoren, u dva nivoa je u potpunosti ušuškan, a prizemlje i sprat su orijentisani ka moru, a deo ka magistrali je zatvoren.

Javni prostor ne sagledava dešavanja u unutrašnjost objekta, dok je iz drugog smera vidljivost omogućena.

Slika 1. 3D prikaz frontalnog dela fasade (vidljiva materijalizacija i položaj objekta)

3.1. Energetska efikasnost

U cilju racionalnog korišćenja energije, uveden je princip energetske efikasne i ekološki održive gradnje:

- smanjenjem gubitaka toplote iz objekta poboljšanjem toplotne zaštite spoljašnjih elemenata i povoljnijem odnosu površine i zapremine objekta (koristila sam savremene termoizolacione materijale);
- povećanje toplotnih dobitaka u objektu povoljnom orijentacijom objekta i korišćenjem sunčeve energije, primenom obnovljivih izvora energije (biomasa, sunce, vetar i dr.);
- povećanjem energetske efikasnosti termoenergetskih sistema.

Instalacije su projektovane na taj način da se barem 20% potrebne energije obezbedi iz alternativnih izvora energije (solarnim kolektorima, geotermalnim pumpama, toplotno vazдушnim pumpama itd.), pri čemu je vođeno računa da te instalacije ne ugroze ambijentalne i pejzažne karakteristike okruženja.

4. ENTERIJER

Prostor je dizajniran tako da se maksimalno iskoristi dnevna svetlost, a prostorije budu svetle, prostrane i prozračne. Povezanost spoljašnjih i unutrašnjih elemenata je postignuta materijalizacijom i otvaranjem unutrašnjih prostora ka spoljašnjim.

Sobe su dizajnirane tako da prevladavaju svetle boje, prozračne su, osim prirodne svetlosti ubačene sui lampe i lusteri koji daju izuzetno lep izgled prostoriji i daju uslove za rad, učenje, kao i opuštanje. Enterijer je ceo usklađen za sve uzraste, prirodnim i toplim bojama, moderan i udoban.

Spa zona: Zidovi su ukrašni različitim tehnikama, negde su obloženi i kamenom. A podovi su potpuno u prirodnom mermeru, koji u kombinaciji sa drvetom i ostalim materijalima predstavlja idealan spoj. Ležaljke, sauna, prostor za vežbanje su samo neki od sadržaja koji ovaj prostor čine savšenim za odmor.

Prostor je otvoren ka spolja i izlazi direktno na veliki bazen i dvorište. Trpezarija i dnevna su takođe uređene u svetlijim nijansama. Prirodni materijali su korišćeni i ovde kao i kroz ceo objekat. Dominira drvo i kamen. Kamin u dnevnoj sobi predstavlja bitan element, koji se vezuje za ognjište još iz davnih vremena naših predaka.

Organizacija prostora je takva da čini ovaj prostor pogodan za sve dnevne aktivnosti, pogotovo za vreme sa porodicom. Stakleni paneli razdvajaju ove prostore od glavnog hodnika, a opet svojom transparentnošću spajaju ovaj prostor u jednu celinu.

Centralni element u ovom objektu čine stepenice, obložene mermerom, sa unikatnim staklenim lusterom iznad koji pored osnovne funkcije predstavlja i skulpturni element.

Slike 2 i 3. 3D prikazi trpezarije sa dnevnom sobom, i spa zone

5. LOKACIJA

Odabrana lokacija za izgradnju mediteranske jednopodružne kuće se nalazi u naselju Bijela, koje je locirano između Baošića i Risna, u Crnoj Gori uz samu obalu Jadranskog mora.

Parcela se graniči sa Jadranskim putem sa gornje strane parcele, a sa donje strane izlazi na Bijelanski put koji je ujedno i šetalište uz samu vodu.

Najbliži morski prelaz je prelaz trajektom Bijela – Tivat. Parcela je nastala spajanjem dve parcele: 1621 i 1622.

Ono što je važno, jeste da je potrebno parcelu bilo potrebno sagledati iz svih mogućih uglova i odrediti sve pozitivne i negativne karakteristike koje je opisuju, a one dobre iskoristiti na način da se prilagodi novim potrebama, ali isto tako treba prevazići sve loše aspekte analizirajućeg područja.

Lokacija je inspirativna i nije suviše slobodna. Kontekst je u potpunosti definisan, tako da novoprojektovani objekat mora da se veže za njega. Odlikuje je brdoviti položaj, i neposredna blizina mora, kao i mnoštvo zelenila niskog, srednjeg i visokog rastinja.

Takođe pripada turističkoj zoni i prvom pojasu turističkog naselja.

5.1 Geografski položaj objekta

Geografski položaj predstavlja osnovnu determinantu u izboru lokacije naselja ili dela naselja, odnosno objekta i opredjeljuje njegov razvoj. Lokacija ovog objekta, sa ovog aspekta, kako posmatrajući njegove funkcionalne, tako i estetske komponente, ima niz kvaliteta koji je valorizuju kao jednu od najatraktivnijih na teritoriji hercegovačke opštine.

Objekat se nalazi uz Šetališta Bijele, na samom početku naselja Bijela, krećući se od centra grada, tako da je sa kuća sa severne strane okrenuta glavnoj magistrali koja se kreće ka Herceg Novom, sa juga je okrenuta ka moru i izlazi na šetalište, a sa istoka i sa zapada se graniči sa drugim parcelama i preostalim dijelom naselja Bijela.

Pozicija na obali, neposredno na ulazu u Bijelu, a ipak dovoljno zaštićena od uticaja vjetrova i mora, blizu centra

grada i teritorijalnog težišta opštine, sa neposrednim kontaktom sa svim bitnim saobraćajnim čvorištima, a povučena u svoj mir okružen zelenilom.

Ovakava mikrolokacija, u kombinaciji sa inače atraktivnom geografskom pozicijom, čini lokaciju, jednim od najatraktivnijih prostora Opštine.

Slika 4. Prikaz lokacije [7]

6. PRIRODNI USLOVI

6.1. Klimaski uslovi

Ova karakteristika i visoki planinski lanac prema severu daju posebno obeležje ovom bazenu, koji se u klimatološkom pogledu bitno razlikuje od lokacija na otvorenom delu Crnogorskog primorja i Tivatskog zaliva.

Temperatura vazduha: Najniža srednja mesečna temperatura je u januaru mesecu i iznosi 8° - 9° C, a najviša srednja mesečna temperatura je u avgustu sa 24° - 25° C.

U Herceg Novom ima prosečno godišnje 105 dana sa temperaturom preko 25° C i 33 dana sa temperaturom preko 30° C, dok samo 3,3 dana prosečno godišnje, temperatura pada ispod 0° C [8].

6.2. Geološka građa terena

Područje pripada geotektonskoj jedinici Budvansko-Barska zona. Lokacija i šire područje su zapunjeni aluvijalnim i proluvijalnim (al, pr) nanosom kao i marinskim sedimentima (m). Dublje u podlozi su sedimenti fliša (E2) koji su predstavljeni laporcima i glincima, tektonski ubrani, ispućali i oštećeni [9].

6.3. Morfološka svojstva tla

Lokacija je morfološki gledano brdoviti predeo u Bijeloj, na samoj morskoj obali. Iznad lokacije su objekti različite spratnosti [10].

7. ZAKLJUČAK

Obzirom na sve analizirane parametre lokacije, kako pozitivne tako i negativne, iskorišćene su na adekvatan način i implementirane u novu programsku celinu.

Karakteristike kuće su u potpunosti povezane sa okruženjem i zatečenim resursima u cilju što ekonomičnijeg projekta koji je prilagodljiv u upotrebi četvoročlane porodice. Pored neposredne okoline, kuća prati i ne narušava zatečeni suburbani kontekst i ne predstavlja dominantnu tačku u prostoru, ali svojim izgledom sigurno ne ostaje neuočljiva.

Okolno zelenilo čini jednu od najbitnijih odlika ove lokacije, kao i blizina mora, kao i parcela koja se nalazi na brdovitom području, pa su ti parametri iskorišćeni na način da se pravilno implementira u novoprojektovanu celinu, kako vizuelnom povezanošću, tako i odnosom privatno-javno.

Prirodni parametri su oni kojih se najviše treba držati prilikom projektovanja jednopodričnih objekata, jer ljudi najveći deo svog života provedu kod kuće.

U većim gradovima, kao i u prigradskim naseljima u ovom slučaju, zelenilo je prava dragocenost, pa ako postoji u bilo kojoj količini, treba je na visokom nivou razmotriti i implementirati u novoprojektovanu programsku celinu. Građenjem po principu održivosti mogu se očuvati sve one karakteristike koje priroda nudi, a samo na taj način odnos čovek-priroda može postati dugotrajan, ako ne i stalan, a sve je to moguće primenom savremenih tehnologija.

8. LITERATURA

- [1] [2] <http://www.vijesti.me/vijesti/crnogorska-kuca-od-kamena-uz-kamen-cesto-i-pod-kamenom-116374>
- [3] Tradicija kamena kuća dalmatinskog zaleđa – priručnik za obnovu i turističku valorizaciju- Zdravko Živković, Lektor: Tomislav Salopek, Zagreb 2015.
- [4] Autor 2018.
- [5] Autor 2018.
- [6] Autor 2018.
- [7] Autor 2018.
- [8] Opština Kotor; Sekretarijat za urbanizam, građevinarstvo i planiranje; Zakon o izgradnji i uređenju prostora.
- [9] Opština Kotor; Sekretarijat za urbanizam, građevinarstvo i planiranje; Zakon o izgradnji i uređenju prostora.
- [10] Opština Kotor; Sekretarijat za urbanizam, građevinarstvo i planiranje; Zakon o izgradnji i uređenju prostora.

Kratka biografija:

Nikolina Orelj rođena je u Kninu, Hrvatska, 1991. god. Diplomirala je na Fakultetu tehničkih nauka na Odseku za Arhitekturu i urbanizam 2016. godine. Master rad brani na Fakultetu tehničkih nauka iz oblasti Arhitektura i urbanizam – Dizajn enterijera, u oktobru 2018.god. kontakt: nikolina_orelj@live.com